

KÖNYVTÁRI

1967 II

HIRADÓ

= = = = =
= K Ö N Y V T Á R I H I R A D Ó =
= Fejér megye közművelődési könyvtárosai szá- =
= mára =
= /körlevélként/ =
= = = = =

A katalógussal kapcsolatos olvasói igények.

Tapasztalatunk szerint az olvasóknak mintegy 20-25 %-a használja a katalógusokat. További 25% megjelölt igénnyel keresi fel a könyvtárat, s az olvasóknak nagyobb része pedig csak vaktában keres a polcokon. Viszolyognak a cédulakatalógustól, és nem is gondolnak arra, hogy a legnépszerűbb, s gyakran a legidősebb irodalom nem kerül a kezükbe, mert a polcon nem találják. A raktárrészlegben elhelyezett vagy a kiköleszött könyvet az olvasó számára a katalógus tárja fel. Az állomány feltárásában mind a szakkatalógusra, mind a betürendes katalógusra komoly szerep hárul. A betürendes katalógus nemcsak arra ad választ, hogy egy szerzőnek milyen művei, illetve bizonyos művek milyen kiadásai vannak meg a könyvtárban, hanem a szakkatalógust még nem használó olvasónak másirányú kérdésére is választ adhat. A személyhez köthető tárgyi kérdésekre a szakkatalógusban még járatlan olvasó választ kaphat a betürendes katalógusból, akár a pavlovi pszichológia érdeklő, akár Jókairól akar tanulmányt olvasni. Ha egy földrajzi egység vagy ország érdeklő bármilyen vonatkozásban, erre is jó segédeszköz a betürendes katalógus, feltéve, ha szerkesztése megfelel a korszerű követelményeknek.

Ezen kívül intézményekre és testületekre vonatkozóan is fel-

világosítást ad a betűrendes katalógus.

A szakkatalógus egy sor olyan kérdésre ad választ, amit az olvasók nem is sejtnek. Ha csak a polcon keresnek könyvet egy bizonyos tárgyról, a rendelkezésére álló anyag tulságosan leszűkül. Nem tudják, hogy a könyvet a polcon csak egy, a kijelölt helyére lehet tenni, de a katalógusban minden szükséges helyen nyilvántartjuk. Tehát részben az anyag-
nak egy része másutt elhelyezett könyvekben található, részben pedig a tudományok közötti kapcsolatot nem tükrözi a könyvek elhelyezése. Két tudomány-terület egymáshoz való kapcsolatát tárgyaló művet is csak a katalógus tárja fel helyesen. Ez az, amit nemcsak az olvasók nem tudnak, hanem a kisebb közművelődési könyvtárak dolgozói sem.

Ma már mindenki elismeri, hogy a katalógusokra szükség van. A kis könyvtárak tájékoztatási munkájának legfontosabb segédeszközei a helyi könyvanyagra támaszkodó katalógusok. A közművelődési könyvtárak katalógushelyezete azonban nem kielégítő. A megyei könyvtári hálózathoz tartozó könyvtárakban - a hálózati központon kívül - alig van katalógus, pedig az eddigiekből is kitűnt, hogy az mennyire fontos lenne. Néhány könyvtáros azonban nem is hangoztatja, hogy könyvtárakban nincs igény a cédulakatalógusra. Ez a kijelentés teljesen alaptalan és meggondolatlan. Addig nem is lesz látható igény, amíg katalógus nem lesz. Az olvasó soha nem fogja hiányolni a katalógust, ha azt sem tudja, hogy a könyvkiválasztásban mennyire segítheti. Az igény természetesen jelen van, csak a könyvtáros a jelenség mögött nem látja, vagy ha látja, nem akarja észrevenni. Az olvasó a Szabadország Amerikában című könyvet szeretné elvinni. A könyvtáros emlékezik, mintha lenne ilyen könyv, de nem tudja biztosan. A hasonló példákat végnélkül sorolhatnánk. Az olvasónak is és a könyvtárosnak is katalógusra van szüksége. Ezt az egyik nem tudja, a másik esetleg nem akarja tudni.

A katalógus építése nagy munkát igényel, s úgy tűnik, ez a munka nem áll arányban a kihasználtságával. Miért használják kevesen a katalógusokat? Miért nem felelnek meg azok az olvasóknak? Milyen igényt támaszt az olvasó a katalógusokkal szemben? A kérdések megválaszolására foglalkozási kategóriák szerint kiválasztottunk 100 olvasót úgy, hogy minden korosztály képviselve legyen. A száz olvasó foglalkozás szerint a következőképpen oszlott meg: fizikai munkás 30; értelmiségi 25; tanuló 25; egyéb 20.

Nézzük meg a szakkönyv milyen adatait ismerik ezek az olvasók? Csak a szerzőt 6, csak a címet 15, csak szerkesztőt-, szerzőt és címet 34, egyéb adatokat is ismer 8, csak a témát ismeri 19, nem keresett szakkönyvet 18. Az olvasók fele elég adatot ismer ahhoz, hogy a könyvet a katalógusban megtalálja /48/.

Nagyon sokan keresnek antológiákat, főként versantológiákat. Ezt a problémát többféleképpen át lehet hidalni. Pl. szakkatalógusban kiemeléssel. A nyomtatott katalóguskartonokon csak néhány éve jelzik azt, hogy az illető mű antológia. Így ez a megfelelő műfaj élére kerül, kiemeljük. A régebbi kiadások céduláján ez nincs. Ezért a szakkatalógusban a régebbi kiadások céduláin is jelölni kell, ha a mű antológia. A szakkatalógusban általában nehezebb eligazodni, mégis ezt használják többen. A 100 megkérdezett olvasó közül 46 szívesebben használja, mint a betürendes katalógust. 37-en a betürendest részesítik előnyben, 17-en mindkettőt egyformán és szívesen használják.

Az olvasók indokolása szerint azért használják a szakkatalógust, mert esetleg ismeretlen, de a célnak megfelelő olvasmányra bukkanak, mert áttekinthetőbb az anyag, mert egy helyen találják az őket érdeklő könyveket, mert helyettesítő könyvet lehet találni, mert egy-egy témacsoportban a könyvtárnak a témára vonatkozó teljes anyagát megtalálják, mert

gyakran a már ismert szerzőkön kívüli műre lenne szükség, mert a témacsoport jobb az általános és a szakismeret bővítéséhez, stb.stb. Más-más formában megfogalmazva majdnem mind ugyanazt mondta: a témára vonatkozó irodalmat együtt látja.

Az előnyök mellett azonban komoly nehézségeket is magában rejt a szakkatalógus. Jól kell ismernie az olvasónak, ha el akar igazodni benne. A mechanikusan szerkesztett szakkatalógusban a könyvtáron kívül más nehezen igazodik el, s ez sok panaszra ad okot az olvasó részéről. Mechanikus szerkesztés esetén a tárgymutató készítése sem könnyű, mert ha egy-egy kérdés irodalmának nincs osztólapja nehéz megtalálni. Az olvasónak az sem természetes, hogy a 629 szakszám után 63 következik. Sokan nem látják és nem értik ennek az okát.

A szakkatalógus esetében legjobb szerkesztési mód a csoportképzés. Az egyes csoportok osztólapjai továbbra is mechanikus sorrendben maradhatnak, az egyes csoportokon belül pedig bármilyen rend lehet. Az osztólapokon a szakszámok csak arra kellene, hogy a könyvtárost és a betürendes mutatót használókat eligazítsák. Itt a mutatónak mindig arra az osztólapra kell utalnia, amelyik mögött az illető fogalomhoz kapcsolódó könyvek kartonjai találhatóak. Jóllehet a lakásépítés száma 728, de csak 72-es feliratu osztólapunk van, akkor a mutatóba a "lakásépítés" kartonjára ez kerül. Mechanikus rend esetében ezt nem követhetjük. Ezért helytelen elképzelés, hogy központilag lehet készíteni az osztólapokat és betürendes tárgymutatót. Ezeket csak helyileg, egy-egy adott katalógusra lehet szabni.

Nem jelentéktelen azoknak az olvasóknak a száma sem, akik szórakozást keresnek a könyvtárban. Ennek a kategóriának az igényével is számolni kell, bár az igényeik sokfélék és nem is tűnnek nagyon fontosnak. Ahány olvasó, annyiféle ér-

deklódás. Többen kérték, hogy a regényeket tovább csoportosítsuk történelmi, életrajzi, kaland-, társadalmi, detektív, stb. regényekre. Erre a szakkatalógus nem ad lehetőséget. Ezért helyes volna, ha az idevágó ajánló bibliográfiákat a katalógus mellett helyeznénk el. /A kaland mesterei, A humor mesterei, Szerelem, házasság, család a világirodalom regényeiben, A világtörténelem regényekben/. Ez jó segédeszköz lenne az ilyen irányú igények kielégítéséhez.

Hasonló problémával találkozunk az életrajzok esetében is. Az olvasók nemcsak határozott személyekhez kötve keresik az életrajzokat, hanem általában életrajzokat keresnek, és nem is kevesen. Ezért helyes lenne az életrajzokat valamilyen formában csoportosítani. Pl. úgy, hogy a 92 szakszámhoz hozzá kapcsolnánk annak a tudományágnak a számát, amelyben az illető tevékenykedett. Körülbelül egy éve ez a nyomtatott cédulákon is így van. Az olvasóknak ezzel kapcsolatban vannak problémáik.

A könyvtárosok vallják, hogy az olvasók a szakszámokat nem nézik. Néhány kivételtől eltekintve minden szakcsoportra elmondhatjuk ezt, csak a 92-es szakra nem. Ha elkezdi lapozgatni a 92 Arany János cédulákat, ilyen sorrendet talál:
92 Arany János: 92.894.511 Arany János /o:894.511-312.6/;
92 Arany János: Néznie kell az olvasónak a neveket, s a sokféle szám zavarja. A ponttal kapcsolt szám akkor is zavar, ha az illető személy nem köthető egy-egy tudományterülethez. Pl. Az asszony tragédiájának az életrajzi száma így alakul: 92.396 Madách Imréné. Hogy a nőmozgalomban besorolható-e, erősen vitatható.

Ez a kapcsolás még néhány hasonló esetben erőltetettnek tűnik. Csak ahol természetes, ott kell tovább bontani a 92-t, s a vitatható esetben maradjon a 92.A/Z. A könyvtárak feladata pedig az, hogy a régi anyagot is eszerint dolgozzák át. A kisebb állományú könyvtárakban zavarja az olvasót az iro-

dalomtörténet és az irodalomelmélet közé - mechanikus szerkesztés esetén - beékelődik a szépirodalom.

Nem kevésbé zavarja az olvasót, hogy a világirodalomtörténet szakokban a többféle és különböző értékű anyag összekeveredik. Egyforma szakszám van pl. Tersánszky J. Jenő: Nagy árnyakról bizalmasan és a Tanulmányok a magyar szocialista irodalom történetéből című műveknek.

A földrajzi katalógussal kapcsolatos igényeket két csoportra oszthatjuk. Az első csoportba tartoznak a turisták, kirándulók, vagyis azok, akik csak általánosságban akarják megismerni egy-egy ország kulturáját és idegenforgalmi nevezetességeit. A másik csoportba azok tartoznak, akik tanulmányutra mennek, előadást tartanak, vagy valamilyen más okból behatóbban akarják ismerni egy-egy ország életét, gazdaságát, multját és jelenét. Mindkét csoportnak szüksége van földrajzi katalógusra. Az első csoport igénytelenebb. Ezt látszólag kielégíthetjük a szakkatalógussal. A 308-as, a 908-as és a 910.4-es osztályok, a megfelelő földrajzi alosztást figyelembe véve, mutatják, hogy van-e ilyen könyvünk vagy nincs. De később kiderül, hogy érdekelné az illető ország művészete, zenéje stb. A másik csoportnál a szakkatalógus már egyáltalán nem vezet célra. Itt az egész katalógus minden szakját át kell nézni, ha az illető ország vagy tájegység nálunk meglévő irodalmát fel akarjuk tárni. A földrajzi katalógus szerkesztésének egyszerű és nagyon jó módszere, hogy a földrajzi alosztást huzzuk alá, és eszerint soroljuk be a cédulákat. Itt azonban ismét felmerül a feltételek hiánya. A közművelődési könyvtárak legegyszerűbben úgy oldhatják meg ezt a problémát, hogy azoknál a műveknél, amelyeknek földrajzi vonatkozásuk van, eggyel több cédulát rendelnek. A nyomtatott katalóguscédulákon kiírják annak az országnak, illetve tájegységnek a nevét, amelyet a könyv bármilyen vonatkozásban tárgyal. Pl.

Zukrowski: A millió elefánt országában című könyv esetében a karton bal alsó sarkában található a Laosz név. Ezt huzzuk alá és osszuk be a betürendes katalógusba. Így az anyag szétszóródik "Párizs" messze kerül "Franciaországtól", de így olcsón és viszonylag jól megoldható a földrajzi katalógus problémája.

A könyvtárak, ha ezt az igényt ki akarják elégíteni, nagy munka előtt állnak, mert a nyomtatott katalóguscédulákon csak néhány éve található meg a földrajzi vonatkozás betűkkel kiírva. A régebbi cédulákra rá kell gépelni. A felmérésbe bevont olvasók közül mindössze hét igényli a földrajzi katalógust. Valójában számuk sokkal nagyobb. Sokan csupán azért jönnek a könyvtárba, mert valamelyik országról szeretnének tájékozódni. Mások rendszeresen olvasnak ugyan, de a katalógust nem használják. Mindkét típus a könyvtárhoz fordul, s az sok munkával tudja csak igényüket kielégíteni. Évenként az ilyen jellegű keresésre sokkal több időt fordítanak, mintha a már ismerttetett módszerrel beépítenék a földrajzi neveket a betürendes katalógusba.

Megfontolandó az az igény, hogy a hiányzó könyveket helyettesítsük megfelelő cikkekkel. Amíg broszúra, illetve könyv nem jelent meg az új gazdasági mechanizmusról, több olvasó felvetette, hogy az ujság és folyóiratcikkek céduláit mért nem építjük be a katalógusba. Elfogadható igény akkor is, ha olyan országról kérnek tőlünk néhányan irodalmat, amelyről még könyv nem jelent meg, vagy csak egy vonatkozásban tárgyalja az illető országot. Ertékes cikksorozatok jelennek meg a heti- és napilapokban, amelyeket jól felhasználhatnánk az olvasók, ha tudnák, hogy van ilyen. Földrajzi nevek szerint beépíthetők lennének a betürendes katalógusba.

Ritkábban fordul elő, hogy olyan művet keresnek a katalógusban, amely gyűjteményes kötetben található. A felmérés ideje alatt 3 ilyen eset fordult elő. Horváth Jánosnak egy tanulmá-

nyát kereste az olvasó, s méltatlankodott, hogy nem találja. A másik eset nehezebb. Az olvasó emlékezett rá, hogy látta valamelyik könyvben Simenonnak egy novelláját. A katalógus nem segít. Mutatja ugyan a francia elbeszélés antológiákat, de Simenon annyira a francia irodalom perifériáján van, hogy ezek nem veszik fel. Hosszas keresés után derült ki, hogy a 24 izgalmas novella című kötetben van. Persze ez csak annyiban katalógus probléma, amennyiben szükséges, hogy a szakkatalógus a novellákat feltárja. A harmadik esetről az olvasó állította, hogy van valamilyen szakkönyvünk a jógáról. E címszó alatt valóban található egy Univerzum füzet cédulája, s a füzetben egy tanulmány a jógáról. Az természetesen tiszta véletlen, hogy a címlapon és a címleírásban is a jóga szerepel. Gyakran keresik ezt is, szükség esetén fel kell tárni. Tipikus példák ezek. Hasonlóval akármelyik könyvtáros találkozott már. Nincs minden esetben idő arra, hogy az ilyen jellegű kéréseket teljesítsük, de annyit minden esetben meg kell tennünk, hogy eligazítsuk az olvasót, melyik könyvben kereshetik az anyagot. Az általa bementetett adatok legtöbbször sejtetik, hogy részről van szó. Ha a műveket analitikusan nem is tárjuk fel, messzemenő segítséget kell nyújtanunk az olvasónak.

Sokan nem érdeklődnek különösebben egyik vagy másik tudományág iránt, hanem mindenből egy kicsit szeretnének tudni. A Studium könyvek sorozatban sok jó könyv jelent meg. Az olvasók szeretnék tudni melyek azok, és hogy megvannak-e a könyvtárban.

A sorozati katalógus megépítése nem kis munka és sok könyvtárban nincs rá mód, bár az olvasói igény ezzel kapcsolatban is jelentkezik. A sorozati katalógus hiányát kis részben pótolja a sorozatok jegyzéke. Hátránya, hogy 1964-ben jelent meg, és az olvasó azt sem tudja, hogy a könyv melyik szakcsoportba tartozik, sem azt, hogy megvan-e a könyvtárban.

A sorozati jegyzéket, jól látható helyen, a katalógus mellett helyezük el. Hasonló segítséget jelentenek az ajánló bibliográfiák is. Kiegészítői a katalógusnak és mellette a helyük.

Gyakori probléma, hogy az olvasó nem ismeri a rendszót. Ez néha összefügg az utaló hiányával is. Ilyen eset volt, Saint-Exupery könyvét nem találta az olvasó a katalógusban. Exupery alatt kereste, s ott nem volt utaló, hogy ld. Saint-Exupery. Hasonló problémát okoz Roger Martin du Gard és Tomasi di Lampedusa neve is. Az előbbit gyakran Roger, az utóbbit Lampedusa név alatt keresik. Ezek eltérnek a szokásos névalaktól. Ezért ha hasonló esetek előfordulnak utalót kell készíteni, akár előírja a szabvány, akár nem.

A legkevesebb probléma a betürendes katalógussal van. Ez természetes is, mert a legmechanikusabb és nem enged sok egyéni elképzelést érvényesíteni a szerkesztésben, ami az olvasók számára esetleg nem lenne világos. Ennek ellenére itt is vannak visszáságok, amelyeket meg kell szüntetni. Az olvasók gyakran keresnek szakkönyvet cím szerint. Ezért ezeknél a műveknél is tegyünk a címhez melléklapot.

A könyvtárosnak kötelessége minden segítséget megadni, és nem szabad magára hagynia az olvasót. Nálunk a könyvtáros ilyen esetben mindig segít, de a keresésbe az olvasót is bevonja. Így elérhető, hogy az olvasó egy idő után önállóan tudja használni a katalógust még ilyen esetekben is. Ha sikerül állandó katalógus-használóvá nevelnünk az olvasókat, munkánk sokkal hatékonyabb lesz.

Tigyi István

Hegedüs Éva

TIZ EV MULVA FELNOTT OLVASOIM LESZNEK!

/Gyermekfoglalkozások a polgárdi Községi Könyvtárban/

A polgárdi Községi Könyvtárban az olvasók száma 1966 december 31-ig 150 fővel gyarapodott az előző évhez viszonyítva az olvasók száma 1967 II. negyedéve után azt mutatja, újabb emelkedés várható az év végére.

Mi ennek az oka? - kik segítenek? Sok-sok gyerek, seregestől lepték el a könyvtárat második, harmadik osztályos gyerekek 1966 őszén, a környezetismeret órák alkalmából. A sok színes könyv, kép megfogta az olvasni szerető gyerekeket, sokan beiratkoztak. Kis olvasóimat érdekelte a könyv, a könyvtár, engem pedig ők kezdtek érdekelni. Sokszor elmesélték mit olvastak, a verseket kívülről is megtanulták, szívesen mondták el kérésemre, hogy én is meglephessem őket, színes kartonlapra, kis képeket, rajzokat ragasztottam, régi kifestőkönyvekből, ujságokból.

Figyelni kezdtem a gyerekeket, akiknek kifejezőkészsége felülmulta a többiét, szépen beszélt, érdeklődő volt, megjelöltem a személyi lapját. Egyik vasárnap délelőttre összehívtam őket. Diafilmvetítés és játék közben beszélgettem velük: megtudtam mi érdekelheti őket?! - Összeállítottam félévre a programot. Rendszeresen kéthetenként találkoztunk, sőt többször is.

Izelítő a programtervezetből:

Két német mesegyűjtő - Jacob és Wilhelm Grimm

Allatok világa

Nagy magyar mesélő Móra Ferenc

Karácsonyi külön kiadás

Ismerkedés folyóiratokkal

Rut kis kacsa - Andersen munkái

Riki-tiki-Tévi - Kipling

Melyik mese vagyok? - Vidám fejtörő

Hauff legszebb meséi

Mit hozott a Nyuszi?

Társadalmi ünnepeink

Evszakok - tavasz, nyár

Anyák napja - Pedagógus nap

Evszakok - őszi, tél

Nemzetközi Gyermeknap!

Felnőtt olvasók lettek - nyolcadik osztályosok köszöntése.

Ismerkedés folyóiratokkal - egy délelőtti részletes programja:

1./ Uj tagok felvétele, igazolványok átadása

2./ Ifjúsági lapokról - ismertetés

3./ Versek, mesék felolvasása a Dörmögő Dömötörből

Kisdobosból

Pajtásból

Nők Lapja - Gyermekeknek rovatából

4./ Diavetítés /köz kivánatra/

5./ Szinesceruzával kifestőkönyv színezés

6./ Játékok.

Ilyenkor a könyvtár az ő birodalmuk lett, nem kellett csendben lenni, felkerült a vetítővászon a könyvállványra, kedvükre keresgélhettek a diafilmek között, rajzolhattak, nézegethettek.

Ezeken a játékos mesedélelőttökön lassan a komoly munkát is megkezdtek, a játék mellett, magnetofon segítségével tanultuk a szép beszédet, az érthető kifejezésmódot. Sok verset tanultunk, kis összeállításokat készítettünk, pl.: Vöeres Sándor verseiből, meghívtuk a többi második, harmadik osztályos olvasókat. Kis vendégeinknél a vendéglátók jobban izgultak, könyvjelzőket készítettek meglepetésül, vetélkedőket állítottak össze, boldogan igazgattak, rendeztek mindent. Komoly kiállításokat készítettek, könyvismertetések tartottak.

Két hónap alatt kialakult a 23 tagú csoport, nagy viták után megalakult a "Mesevilág" elnevezésű valódi klub. Mindenki kis

igazolványt kapott, mely a tag nevét, születési adatait, lakcímét tartalmazza.

Az első előadásokat, csak diavetítés színesítette, aztán a mesefiguráinak lerajzolása, kivágása, ezekkel való játék tette érthetőbbé az előadást. Külön örömet jelentettek a keskenyfilmek, ezt nem kellett olvasni, és m o z g o t t ! Ez év elején kaptunk is, és készítettünk is egy pár bábút, kis átalakítással minden meséhez felhasználhattuk. Ezek az "átöltöztetések" külön örömet adtak. Sokat rajzoltunk, festettünk, kirándultunk, növényt gyűjtöttünk, és persze vettélkedtünk.

Mivel a verseket nagyon szerették, és nekem is külön örömet jelentettek a gyermekversek, Donászi Magda, Vöeres Sándor, Aprily Lajos verseinek segítségével "Husvéti Különkiadásunkba" /ezt az elnevezést a gyerekek adták a szabad programu, ünnepi foglalkozásoknak!/ meghívott vendégeinknek háromnegyedórás verses összeállítást mutattunk be.

"Igazi" próbákat tartottunk, melyek módot adtak olyan problémák megbeszélésére, amelyekre az iskolában és a kölcsönzéskor sincs idő, a foglalkozások kötött programjából is kimaradt. A gyerekek még közelebb kerültek hozzám. "Ezek a próbák a nevelőmunka nagy pillanatai" - írja Nemeskürty István egyik tanulmányában. Beszélgettünk a költőkről, más műveikről, a szinpadi mozgásról, mint kifejezési formáról - a gyerekek megtanulták mikor, miért, hová kell nézniük, fordulniuk. Ez nagyon nehéz, a gyerekek sehohsem tanulnak mozogni. Nehezen tanulják meg mennyi mindent lehet kifejezni mozgással, kézmuzdalattal, pár nyugodt lépéssel. - A kis előadás nagyszerűen sikerült.

A sok mese, film, vers, bábozás, játék nemcsak kellemes időtöltést biztosított, hanem más eredményei is lettek. Könyvtári szempontból jelentős, hogy sok felnőtt, főleg szülő - látogatott el a könyvtárba, és lett szorgalmas, jó olvasó.

A gyerekeket az iskolában is meglátogattam, és örömmel hallottam, hogy sok gyereknél javult az olvasás, a kifejező-készség, vagy éppen a rajz jegye lett ötös. Büszke vagyok kis csoportomra.

Már közel egy év telt el az első próbálkozások óta, az eredmények azt mutatják érdemes volt elkezdeni. A következő iskolaévben komolyodik a program, a gyerekek is nagyobbak lettek. Könyvtárhasználati /katalógus, kézikönyvek/ kérdések, természettudományi problémák, gyermekregények sorakoznak a mesék, versek mellé. Komolyabb, hosszabb mesejáték előadására, bábelőadásra is vállalkozhatunk már bátran.

Azt hiszem ezek a gyerekek már nem válnak el a könyvtől, a könyvtártól, szorgalmas jó olvasók lesznek mindig, örömmel vesznek részt irodalmi szinpadokon, ifjusági klubokban, szívesen járnak majd előadásokra - t e v é k e n y e n vesznek részt a n é p m ű v e l é s b e n.

Felföldy Magdolna

00000000

Kik és miért nem olvasnak
falun?

- Nincs olyan könyv, amely egyszer olvasóra ne találna, ugye kartárs? - mondotta az egyik könyvtárosi továbbképzésen Kovács Gizella megyei módszertanos. Udvariisan rábólintottam, csak amikor elgondolkoztam az állításon, jöttem rá, hogy kisé könnyelmű és megfontolatlan volt ez a helyben hagyás. Mert sajnos, akad még olyan könyv, amelyet alig olvastak még át. Pedig van ezek között szép számmal ugynevezett törzsanyag is. S ez a tény nem azt bizonyítja, hogy a törzsanyag nem megfelelő - gyakran csakugyan nem megfelelő! - hanem azt is, hogy a könyvek gyarapodó száma és minősége nincs arányban az olvasók számának növekedésével és kulturális igényével; legalább is községekben. Irigylem azt a könyvtárost, aki ennek ellenkezőjét állítja, tehát jelentései állandó, minden irányu fejlődést jeleznek. De miután a mi községünkben sem ez a helyzet /de az volt 1962-től 1965-ig/, vizsgálandó kezdetem, hogy milyen okok miatt nem olvasnák a falusi emberek.

Hogy általános dologgal kezdjem: arra voltam kíváncsi, hogy a 3000 lelket jól túl haladó belterületi ált. iskola két-két 7. és 8. osztályában kinek a családjában nincsen rádió vagy tévé. Csak két helyen nem volt, de ott villany sincs: kiesik a két család a külterületbe. S hogy ezek az iskolások a felnőtteknél is sokkal inkább műsorrajongók - s ez még nem lenne baj!-, ezt állandóan tapasztaltam a beszámolókból, olyan műsorszámokkal kapcsolatban is, melyek éppen nem nekik valók, vagy amely számot az igényes felnőtt kikapcsol. Persze, a tanulók még nem érhettek annak tudatára tervszerű olvasásra nevelés mellett sem, hogy az olvasás a művelődés legsokoldalubb, legkövetlenebb, legigényesebb formája, ezenkívül a legaktívabb pihenést és szórakozást jelenti. Közismert, hogy a rádió, a tévé még megfelelő műsor esetén is szűk körű, kötött formája a művelődésnek a könyvek végtelen skálájához

képezt, melyekben izlésem, igényem szerint én választok és főleg én reprodukálok, én leszek élő részese a könyv szellemének.

A tanulóknak ez a fenti, sajátos kulturális helyzete nevelési téma, égetően az. De mi az álláspontja szüleiknek, a felnőtteknek az olvasással kapcsolatban? Szorosabban kik azok, akik nem olvasnak falun, s ha nem olvasnak, miért nem? Ha a könyvtáros belemélyed ennek a kérdésnek a boncolgatásába, nagyon sok érdekes, szomorú, jellemző és gyakran javítható okra bukkan, s majdnem éppen oda jut ki, ahol a gyermekeknél: a nevelés területére, s azon túl a tudat átforgalmazásának szükségességére, oda is, hogy kulturális igényünk nem bírja követni technikált civilizáciánk fejlődését.

Radnai Béla kiváló pszichológusunk felmérés alapján közli, hogy a felnőttek egyharmada nem olvas, legfeljebb napilapot, esetleg folyóiratot. De ez általános szám, amely falura alkalmazva még jobban leszűkül, s melyen majd csak a szaporítandó klubkönyvtárak tudnak hatékonyan segíteni. Amikor községemben kezdtem vizsgálni a nem olvasás okát, természetesen az általános felelet az volt: nem érek rá. De ez nem elég. Jön a miért. S ennek okáról sok községi könyvtárost megkérdeztem. S valóban, a megkérdezettek tulnyomó többségénél el kellett fogadni, hogy nem érnek rá olvasni. De annál izgatóbb lett a kérdés, hogy aki legalább napi fél órát olvashatna, az miért nem olvas.

Hadd kezdjem az eseteket velünk, könyvtárosokkal, ha kellemtelen is olykor az önkritika. - Az egyik főhivatású könyvtáros másodszeri, tehát piros sávós felszólító lapot küldött ki az olvasási határidőn jóval túl egy nyugdíjas pedagógus házaspárnak. Ugy megsértődtek, hogy még a személyes megkövetésre sem tették be lábukat többé a könyvtárba. Nem volt ideje a könyvtárosnak megfordítva cselekednie: előbb személyesen beszélni velük! Tehát a legfontosabb fegyverét veszítette el velük szemben, a személyi ráhatást. -Máshol a

szabadpolc bevezetésekor a könyvkártyákat aláíró ceruzákat a tulbuzgó könyvtáros zsineggel az asztalhoz kötötte. A könyvtárból emiatt több olvasó elmaradt, s máshol mondták el, hogy sértette az önérzetüket ez az eljárás, a szocialista bizalom hiánya.

Végrehajtóbizottságunk észszerű határozata volt, hogy az elvesztett könyvek cimleltári értékét kétszeresen téríttesem vissza, ezáltal kerülhető el a nehezen vagy már sehogyan be nem szerezhető könyvek eltulajdonítása. Egy fiatalasszony állítólag elvesztett négy könyvére egy éven túl várt a tanács, s mikor annak értékét kétszeresen behajtotta, az asszony végleg elmaradt a könyvtárból. A valóságos érték befizetésekor is elmaradt volna, nem volt komoly olvasó. - Nyugdíjas értelmiségi férfi, aki csak olyan könyvet hajlandó átvenni, amelyet én már olvastam, mást nem fogad el. Ha belép és látja, hogy helyettesít engem a kartársam vagy bárki más, már fordul is vissza. - Van olvasó, aki nem kérdezi meg, hogy olvastam-e a kiviyendő könyvet, de ajánlásom nélkül nem viszi ki, s ha mással vagyok elfoglalva, s kevés az ideje várni, sértődés nélkül, de könyv nélkül távozik; néha hetekig nem ér rá visszajönni. Hogy kell vigyázni: ez máskor meg ne történjen! - Egyik peremvárosi könyvtárost hetekig helyettesítő kulturos azzal irtotta el a könyvtárból az olvasók egyharmadát, hogy hangosan, névszerint kikiabálta a könyvtárban: ki hanyadik könyvet viszi ez évben. - Öreg nénike panaszkodik, hogy nagyon szeret olvasni, csak lassan halad vele, és ha egy vastagabb könyvet visz haza, azt bizony a háromheti olvasási határidőig sosem tudja átolvasni, hanem néha két hónap is kell neki erre egyéb munkája mellett; ennyi ideig pedig a könyvtáros nem vár, hanem küldi a felszólítást.

Elég sokan mentegetőznek, hogy nem érnek rá elmenni a könyvtárba, pedig olvasnának. Ez fenn is áll. Ha aztán az aktívaktól könyvet küld a könyvtáros, örömmel fogadják. De ha

a nyári szünet bekövetkezik, és a tanuló nem hozza el tőlük, nehéz dolog a könyvet visszaszerezni még akkor is, ha a könyvtár vasárnap és késő este is nyitva. S ha felszólítást kapnak, nem kérnek több könyvet. Ezek között még vannak, akik szégyellnek belépni a könyvtárba: mit szólnak mások!- előítélet alapján. Ezek paraszti dolgozók. De a bejáró munkások között is akad még, aki ilyen előítélet miatt restell a vonaton könyvet elővenni, nehogy az utizó társak kimosolyogják.

Az öregebbek közül, akik eddig is alig vagy nem is olvastak, van, aki mosolyogva fölényeskedik: Csak nem rontom a szememet az olvasással! - A másik: Kinőttem én már abból, hogy még olvassak is!

- Gyenge már az én szemem az olvasásra, aztán tudja, röstellék bemenni az SZTK-ba szemüvegért, még tán ki is nevetnének, - mondja az egyik téesz-tag bácsika.

- Elég nekem a fiamnak járó Szabad Föld egy egész hétre. Mi ujat tudnának már nekem a könyvek mondani? - inti el az utcán a másik öreg.

- Nálunk meg senki nem olvasott a családban ujságon kívül egyebet, hát én meg most kezdjek könyvezni, amikor öregszem? - véli a javakorabeli asszony.

Az egyik néni ke fiatal kora óta szeretett olvasni. De mikor a menyé a családba került, aki sosem vett könyvet a kezébe, az anyósnak is be kellett szüntetni az olvasást; a menyé ráfogta, hogy nem akar dolgozni, azért olvas. Így a békesség kedvéért lemondott az olvasásról.

Fiatal házaspár. Az asszonyka lánykora óta szenvedélyes olvasó. Most a férje, aki az általános iskolát sem tudja elvégezni, nem engedi olvasni. Nem, mert neki az olvasási készsége is gyenge, hát ne legyen okosabb a felesége sem. /Az asszony feltalálta magát: ő olvas fel a férjének, így a

békesség helyre állott./

Nőtlen, harminc év felé tartó, bejáró gyári munkás ezt mondja: - Tessék elhinni, talán nem is én vagyok a hibás, hogy nem olvasok. Nekem soha senki nem mondta, hogy olvassak, én soha könyvet ajándékba nem kaptam. Pusztai iskolába jártam, ott még a tanító néni nem biztatott az olvasásra, hiszen közepes tanuló voltam. Most kezdek már rákapni, hogy elűzzem az estéimet.

Fiatal téesz-traktorosokkal beszélgetek. Elég sokan vannak, de nincs közöttük egyetlen könyvtári olvasó sem./Elnökük még be sem nézett a könyvtárba!/ Ennek okát így magyarázza egyik: - Nézze tanár elvtárs, jól tudja, milyen nehéz munka a miénk. Egész nap, télen-nyáron agyonráz bennünket a nehéz gép. Gyakran éjjel is dolgozunk. Hát kinek van aztán kedve könyvet venni a kezébe? Ha akad egy esti szabad fél óránk, csoda-e, ha elfröccsözgetünk, elbeszélgetünk az italboltban?

Vezető állású a téeszben jó szakmunkás és jól is keres. Ezt mondja: - Ugyan kérem, olvasni! Hiszen olyan kevés a szabad időm, hogy a pompás Moszkvicsomat sem tudom kihasználni.

Az állami gazdaságok dolgozói közül sokan tanulnak tovább, főleg a mezőgazdasági technikum levelező tagozatán. Ezek közül egyik volt tanítványom nevetve fejtegeti: - Mi már olyan beosztásban dolgozunk, amelyet majd a technikus végzettségünk megkövetel. A mezőgazdasági munka pedig nekünk sem napi nyolc óra, hanem ahogyan a termelés megkívánja. Bizony, megesik, hogy még a kötelező irodalmat is csak felületesen futjuk át. Nincs rá fizikai idő.

Eleinte feltűnő volt, hogy azok az ipari tanulók, akik általános iskolás korukban rendszeres olvasók voltak, elmaradoztak a könyvtárból, vagy csak alig olvastak. Beszélgetés során derült ki, hogy bizony kemény az iskolájuk, nagyon

sokat követelnek a jövő szakembereitől; bizonyítja ezt az is, hogy jeles rendű éveken át alig akad közöttük. Vigasztaló, hogy a nyár egy hónap szabadságuk alatt szinte ellepik a könyvtárat.

Persze, akad olyan dolgozó is, aki csak Pizskos Fredet és hozzá hasonló könyveket hajlandó olvasni, s ha ilyen nincs minden meggyőző érv elől menekülve távozik a könyvtárból. Courts Mahler és társainak népszerűsége néha még kísért. Csak regényeiknek címét mondja kérés közben egy-egy idősebb nőolvasó, s még szerencse, ha a könyvtáros meggyőzheti, hogy a kezébe adott könyv nem a kért ugyan, de éppen hasonló, csak némileg jobb egy kissé. Másképpen ez az olvasó is ott hagyná a könyvtárt.

Nem lehet szó nélkül hagyni a faluban is állandóan szaporodó magánkönyvtárakat. Amilyen örvendetes ezeknek a szaporodása, annyira bizonyos, hogy nagyon sok olvasót elvonnak a könyvtár látogatásától. Mert ezek között a könyvgyűjtők között még kevés a különbséget tevő, a minőség megérzője, aki párhuzamot tudna vonni könyvtára és a több ezer kötetes könyvtár között, sőt kötelességének érzi könyvsorozatát érkezési sorrendben átolvasni. Némelyikük azonban kiábrándulva csak visszatér a könyvtárunkba. - Tanácsdolgozó:

- Nem mi végezzük a községért a legtöbb munkát? Egyebet sem csinálunk. S még olvassunk is? Mikor?

Körzeti orvos. Tetszik neki, hogy olvasót látok benne. Nevetve mondja: - Jókor jössz! Gyere, hadd ismertesselek meg veled, hogy mit kell nekem adminisztrálnom és kötelezően átolvasnom a szakfolyóiratokból, könyvekből és rendeletekből.

Na, kezdjük! - Szédülök tőle. De holnap mégis elküld egy nagy sikerű utleírásért, az efféle a csemegéje.

Alig középkorú tanár, motorja az iskolának, sportnak, népművelésnek stb. Nagyon őszinte: - Hogy hány könyvet tudok évente átolvasni? Talán négyet-ötöt. De mivel nincsen egyszerre elég időm egy-egy regényt átolvasni s az eseményét számon

tartani, inkább elbeszélés- és versköteteket böngészek. Restellem, de így van.

Fiatal tanítónő, kiváló pedagógus, több gyermek anyja, férje is tanít: - Tudod, hogy mennyire szeretek olvasni, napi munkáimat is ismered. Én nem mondom a szokásost, hogy nincs időm olvasni, mert ha lefekszem, már a kezemben a könyv, De a fáradtság már negyedóra múlva kiüti belőle. A villanyt már nem én oltom el.

A falusi tiszteletdíjas könyvtáros éjjeli szekrényén halomban nyolc-tíz kötet. Nem ér rá? Azért is olvas. Sikerül, néha éjjélíg is. S ez a baj: aztán már nem tud elaludni, míg a Tardyl segít. De mit tegyen? Másnap újra kezdi.

Végül miért hagyjam ki a következő epizódot. A lányok közül legtöbbet olvasnak a 16-20 évesek. Aki aztán ezek közül valakit szeretni kezd, keresi, kéri és falja a szerelmes könyveket. S egyszerre csak elmarad heti látogatása a könyvtárból. Hosszu időre. Ebből tudom, hogy vagy férjhez ment, vagy csalódott. S egyszer csak megjelenik újra a könyvtárban. Törvényszerűen így szokott történni.

Amivel kezdtem cikkemet, szinte használhatnám befejezésül. De a tanulságot, a tennivalók sokaságát így is könnyű e tényekből leszűrni. Eszembe jut a régi mondás: a nevelést már a bölcsőben kell elkezdeni! S hozzá tehetjük: befejezni soha nem lehet. Ez a könyvtárosoknak is hivatása, szivügye. Minden érvek ellenére és éppen a tapasztalatok alapján hadd állítsam: mégis mindenkinek akadna hetenként néhány félórása az olvasásra. Ehhez tehát csak a szellemi igénye hiányzik! S ennek felkeltése, táplálása, ébren tartása a sok oldalú nevelés legnemesebb, legszocialisabb, legépítőbb feladata.

Tanka János

A KÖZSÉGI KÖNYVTÁRAK SZERZEMÉNYEZÉSI MUNKÁJA A DUNAUJVÁ- ROSI JÁRÁSBAN.

A községi könyvtárak állománya nagyságának és összetételének fontossága a könyvtári munkában közismert. Ebből következik, hogy a könyvtárosok tevékenységének egyik alapvetően fontos területe a szerzeményezés. Tervszerű és lelkiismeretes szerzeményezés nélkül nem képzelhető el eredményes könyvtári munka.

Ha a községi könyvtárak ezirányu tevékenységét vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy az előző évek munkájához viszonyítva eredményes fejlődésről számolhatunk be, de még mindig találkozzunk olyan jelenségekkel, amelyek kedvezőtlenül befolyásolják a községi könyvtárak szerzeményezési eredményeit, illetve az állomány arányos kialakulását.

Községi könyvtáraink az elmúlt évben 152.797.- Ft értékben szerzeményeztek könyvet, amelyből a 4 függetlenített községi könyvtárra 57.247 Ft. esett. Ezért az összegért mintegy 7.500 db könyvvel gyarapodott a községi könyvtáraink állománya. A valóságos gyarapodás természetesen alacsonyabb, 4.188 kötet, mert közel 3.000 kötettel csökkent a községi könyvtárak állománya a különféle törlések folytán. Végül is a könyvtárak könyvállománya az elmúlt év végére 63.308 db lett.

A beszerzésre fordított összeg a következőképpen oszlott meg. Költségvetésből 86.300.- Ft., KÖFA és MESZÖV ajándékából 65.436.- Ft. Meg kell jegyezmem, hogy a "költségvetés" egy kissé túlzott összeggel szerepel, mert a községi könyvtárak jelentéseiben néhány esetben a "KÖFA" keret összekeveredett a költségvetéssel. Állománygyarapítás szempontjából azonban az közömbös, mert mind a költségvetésen, mind a KÖFA-n szereplő összeg a Könyvtárellátónál került felhasználásra.

Végső soron az állománygyarapításra fordított összegből mintegy 37.000.- Ft-ot használtunk fel, úgy, hogy nem lehetett beleilleszteni a tervszerű állománygyarapításba, tehát az egész összeg mintegy 23 %-a. Ez az összeg a MESZÖV és megyei ajándékból adódik.

Megfelelő állományismeret esetében ezt a kedvezőtlen befolyást még tovább lehet csökkenteni a későbbi szerzeményezéseknél. Ennek ellenére a fenti módon könyvtárainkba kerülő könyvek tervszerűtlenséget befolyásoló tényezői - nem elhanyagolhatók, különösen, ha a feldolgozás, illetve feltárási következményeit is figyelembe vesszük.

A dunaujvárosi járás községi könyvtárainak szerzeményezési munkája általában jónak mondható. Az állomány-összetétel számai igaz, nem a legkedvezőbbek /30% ismeretterjesztő/, de ha figyelembe vesszük, hogy a 3.000 törölt könyv 80%-a elavult ismeretterjesztő könyv volt, akkor megállapíthatjuk, hogy ha számszerűleg kisebb is az ideálisnál az ismeretterjesztő irodalom, korszerűségében viszont sokat javult.

Az elavult és kivont ismeretterjesztő könyvek pótlásának fontosságára az elmúlt évben állandóan felhívtuk a könyvtárosok figyelmét. Ez azt eredményezte, hogy az 1966. évben jobb arányban szerzeményeztek ismeretterjesztő műveket a községi könyvtárak. Amíg az 1965. évben az ismeretterjesztő könyvek átlagosan 20%-kal szerepeltek, addig az 1966. évben ez az arány 35 - 50%-ra emelkedett.

Sikerült tehát a községi könyvtárosok figyelmét ráirányítani az állomány összetételének arányos kialakítására. Jó a helyzet a gyűjtőköri szempontból is. Községi könyvtárosaink nagyjából tisztába vannak az általános gyűjtőkör jelentőségével.

Egyes tudománycsoportok esetében nagyon elvétve találkozhatunk olyan esettel, amikor problematikussá válhat egy-egy beszerzési jogossága. Ezeknek legtöbbször a MESZÖV vásárlásokból adódik.

A legnagyobb gondot a könyvtárak gyűjteményjellegének kialakítása okoz.

a./ Egyes tudományágak közötti aránytalanság.

Rendkívül alacsony számmal van képviselve községi könyvtárainkban a természettudományos szak. Ebből csupán 1748 db van, ami az összállomány 2.6 %-a.

Vannak olyan könyvtárak, ahol az elmaradás még feltűnőbb. Rácalmáson 1,6 %, Perkátán 2 %. A függetlenített községi könyvtárak átlaga 2,2 %. Tehát alacsonyabb a járási átlagnál.

Viszonylag alacsony a társadalomtudományok csoportja is. Az összállomány 7 %-a.

b./ Kézikönyvtári anyag kialakítása.

A kézikönyvtári anyag tudatos fejlesztése és ennek külön történő kezelése csak az utóbbi években került sorra. Nagyonnehéz volt a kézikönyvtár fontosságáról, és különösen a külön kezeléséről meggyőzni a könyvtárosokat. Végülis a múlt év elején sikerült ezt az anyagot kiválogatni és folyamatosan fejleszteni. Már az előző években is a járási beszerzési keretet szinte kizárólag arra használtuk fel, hogy községi könyvtáraink részére ezt az anyagot biztosítsuk. E törekvés eredményeképpen kerültek könyvtárainkba az Új Magyar Lexikon, Kultura Világa, Mezőgazdasági Lexikon, a Magyar Könyvészet, az új ETO kötetei stb.

Igy igyekeztünk a kézikönyvtárak fejlesztésénél felhasználni a MESZÖV adta lehetőségeket is. Sok kézikönyv jellegű könyv került így a könyvtárainkhoz. E törekvésünket a legutolsó ilyen vásárlásnál sikerült legkevésbé megvalósítani.

Végső soron nagyot léptünk e téren előre, de még sok könyv hiányzik ebből az anyagból. Olyan jelenségekkel is találkozhatunk, hogy egy-egy kötetből hibás szer-

zeményezés miatt több van a kelletténél, vagy a sorozatkötet hiányos. E jelenségnek az az oka, hogy vagy nem voltak RENDBEN a raktári katalógusok, vagy egyes új könyvtárosok még nem ismerték e téren a raktári katalógus jelentőségét.

c./ A törzsanyag jellegű könyvek beszerzése.

Községi könyvtárosainknak állandóan magyarázzuk a törzsanyagnak nyilvánított művek beszerzésének fontosságát. A hozzánk beküldött jegyzékeket első sorban ebből a szempontból vizsgáljuk felül, Megegyeztünk könyvtárosainkkal, hogy egyes /főleg első kiadású/ könyvek esetében változtatásokat végzünk a rendelőjegyzékeiken. Több esetben éltünk ezzel a lehetőséggel, és eddig nem is okozott semmi nézeteltérést. A probléma nem is abban jelentkezik, hogy mit vesz, hanem, hogy mit nem. Egyes kirivó esetben ezt el lehet egyértelműen dönteni, de sok esetben csak feljegyzéseket lehet készíteni és észrevételeinket a községi könyvtárosokkal. Ez nem mindig hoz eredményt, de feltétlenül figyelmesebb szerzeményezésre szoritja a könyvtárost.

Általános tapasztalatunk, hogy községi könyvtárosaink figyelemmel kísérik szerzeményezésüknél a törzsanyag-jelzéssel ellátott műveket, de azért több esetben előfordul, hogy második, sőt harmadik csoportba tartozó műveket szerzeményeznek és mellőzik a törzsanyag jelzetüeket. A felülvizsgált jegyzékeknél ezeket az eseteket feljegyezzük. Sok esetben a nem fontos műveket kihuzzuk és helyette a fontos műveket rendeljük meg számukra. Az elkövetett hibák főleg a szépirodalmi művek beszerzésénél jelentkeznek úgy, hogy nem fontos szépirodalmat rendelnek törzsanyagnak minősített ismeretterjesztő mű helyett.

d./ A rendelések folyamatossága.

Községi könyvtárainknak 75 %-áról lehet elmondani, hogy az ÁKV rendszeresen beküldi, illetve mindegyik jegyzéken rendel. Különösen azok a könyvtárak rendelnek időszakosan, amelyeknek beszerzési kerete alacsony. Néhány esetben a könyvtárosok nemtörődömsége is oka a rendszertelen gyarapításnak. Ezeket a könyvtárosokat állandóan figyelmeztetjük, ami ideig-óráig eredményes is. Egyik módszertani levelünkben részletesen elemeztük a rendszeres gyarapítás fontosságát. Többek között e téren jelentkező hiányosság egyik oka a töredékkötetek létének is. E problémakörbe tartozik a szerzeményezési hitel aránytalan felhasználása is. Néhány könyvtárosunk úgy gondolja, hogy nem érdemes elaprózni a keretet és egy jegyzéken egyszerre nagyobb összegű rendelést végez. Ezáltal egyes jegyzékekre nem rendel, és így nagyon fontos /sok esetben előző kötetek folytatásai/ könyvek nem kerülnek be a könyvtárba. Többször megbeszéljük a könyvtárosokkal és igyekszünk megértetni velük a folyamatos és arányos rendelés fontosságát.

e./ A költségvetés felhasználása.

Községi könyvtáraink - ha egyes esetekben rendelési jegyzékek kihagyásával is - a rendelkezésre álló beszerzési hitelt felhasználják.

A továbbiakban bemutatjuk három községi könyvtár rendelését az 1966. évben.

I./ Baracs.

Összes állománya az év végén 4.672 db.

Megoszlása:	társ.tud.	term.tud.	műsz.	mezőg.	egyéb	össz.
	324	124	173	229	318	1.168
	Irod.	ifj.				
	2.298	1.206				

Az 1966. év- ben beszerzett könyvek	Társ.tud.	term.tud.	műsz.	mg.	egyéb	Össz.
	11	7	14	31	38	101
	Irod.	Ifj.				
	144	112				

Amint látjuk állományának arányai nem a legkedvezőbbek, hiszen az ismeretterjesztő az állomány 27 %-át teszi ki. Ezt ugyan az okozza, hogy a törlések nagyobb százaléka elavult ismeretterjesztő, de az új beszerzéssel a kiesett könyveket nem igyekezett pótolni, hiszen az újonnan beszerzett könyvek ismeretterjesztő aránya is csak 28 %. Az ismeretterjesztő szegényes választéka bizonyítja, hogy a forgalomnak csak a 6 %-a a kölcsönzött ismeretterjesztő.

Elgondolkoztató azonban az, ha egyes rendelkezéseket vizsgálunk:

- 1./ Több jegyzéken /7/ egyáltalán nem rendelt.
- 2./ 20 db első kiadású törzsanyag jelzetű könyvet nem rendelt. Helyette 20-30 db második és harmadik csoportba tartozó szépirodalmat.

Beszerzési kerete 8.000 Ft. volt. Teljes egészében felhasználta. A könyvtár szerzeményezése gyenge.

II./ Perkáta.

Könyvállománya az év végén 6.796 db

Megoszlása:	társ.tud.	term.tud.	műsz.	mg.	egyéb	össz.
	577	138	220	227	755	1907
	Irod.	ifj.				
	3.450	1429				
Az 1966-ban beszerzett kötetek	társ.tud.	term.tud.	műsz.	mg.	egyéb	össz.
	51	17	24	16	89	197
	Irod.	ifj.				
	164	71				

Látható, hogy az összes állomány összetétele itt sem a legkedvezőbb, hiszen az állománynak 28 %-a az ismeretterjesztő.

Azonban látszik a könyvtáros szerzeményezésén, hogy a kedvezőtlen arányokat felismerte.

A szerzeményezett könyvek 43 %-a ismeretterjesztő.

Nagyon elmaradt azonban a könyvtár állományának fejlesztése az ifjúsági irodalom terén. 414 gyermekolvasónak rendkívül kevés a szerzeményezett 71 darab könyv. Meg kell jegyezni, hogy 1965-ben nagyobb mértékű törlés történt. Közel 600 db könyvet töröltünk. A törlések legnagyobb része elavult ismeretterjesztő mű volt.

Ha az egyes szerzeményezéseket vizsgáljuk a következő kép alakul ki.

- 1./ Beszerzési keretét teljes egészében felhasználta./Ez 10.000 Ft. volt a KÖFA-val együtt./
- 2./ Valamennyi jegyzéken rendelt.
- 3./ Elég sok. /29/ törzsanyagának nyilvánított könyvet nem vett meg. Ezek között vegyesen van ifjúsági és ismeretterjesztő irodalom. Pl. Rónaszegi: Az indián hercegnő. Hegedüs G.: Korona és kard.

Viszont volt a rendelések között 1 db, ami véleményünk szerint nyugodtan elhagyható lett volna. Értelmetlennek tűnik a Don Quijote 3 példányos beszerzése.

A fentieket egybevetve a könyvtár szerzeményezése jónak mondható. A gyermekirodalom és különösen a természettudományos irodalom fejlesztése fontos.

III./ Rácalmás.

Könyvállománya az év végén 5.047 db.

Megoszlása:	társ.tud.	term.tud.	műsz.	mg.	egyéb	össz.
	350	80	176	166	690	1462
	szépirod.	ifj.				
	2427	1158				
1966-ban beszerzett kötetek	56	14	31	58	157	316

Szépirod.

ifj.

330

87

A könyvtár állományának összetétele az előbbiekhöz viszonyítva valamivel kedvezőbb, hiszen az ismeretterjesztő aránya 29 %. Rendkívül kevés azonban a természettudományos anyag, viszonyítva is vagy abszolút számát tekintve. Igaz, hogy ebben a könyvtárban is nagyobb mértékben vontunk ki elavult ismeretterjesztő anyagot, de a természettudományos könyvek ilyen alacsony száma ezzel nem menthető teljesen. **Legsürgősebben** gondoskodni kell ennek az ismeretterjesztő csoportnak feltöltéséről. Nem segítette a helyzetet az 1966 évi könyvbeszerzés sem. Bár a beszerzett könyvek aránya 43 %-ban ismeretterjesztő, a természettudományos művek a kívánatos 9-10 %-kal szemben csak 2 %-osak. E művek az egész állomány 1,6 %-át teszik ki!! E szakcsoport forgalma viszont az egész forgalom 3,2 %-a, ami azt bizonyítja, hogy az érdeklődés megvan a természettudományos könyvek iránt.

Alacsony számmal szerepel az 1966. évi gyarapodásban az ifjúsági anyag is. A könyvtár olvasóinak és forgalmának több mint 30 %-át gyermek olvasók teszik ki. A gyarapodásban viszont nem egészen 12 %-kal szerepelnek.

A könyvtár szerzeményezését közelebbről szemlélve még a következőkre figyelhetünk fel.

- 1./ A könyvtáros változás és a könyvtár zárvatartás következtében néhány jegyzéken nem történt rendelés.
- 2./ A rendelkezésre álló összeget felhasználta.
- 3./ Egyes jegyzékeken kihagyott fontos törzsanyag-jellegű műveket/számszerint 25 db-ot/, amelyek közül az egyik jegyzéken megrendelte pl. Rejtő: Fehér folt c. könyvét két példányban. Egy másik jegyzéken kihagyott törzsanyag jelzésű ifjúsági könyvet, viszont megrendelte Zsigrai: Tragikus keringő c. könyvét.

4./ A kézikönyvtár gyarapításánál itt és Baracson is hiányosságok vannak. Némely kézikönyvtári könyvből hiányos a sorozat, némelyikből pedig dupla példány található.

A könyvtár szerzeményezése gyenge. Ha felszámolja a fenti aránytalanságot, anyaga rövid időn belül kielégítő lehet.

Községi könyvtáraink szerzeményezése, illetve állományuk összetétele nem a legkedvezőbb. Találunk olyan általános jelenségeket, hogy a szépirodalmon belül a költészet nincs kellő számu könyvvel képviselve és ezen belül is hiányzik Fejér megyei költőnek és írónak a műve. Komoly hiányosság az is, hogy Beloiannis községben nagyon kevés mű található a görög irodalom magyar nyelvű kiadásaiból.

A sajnálatos hibákat azonban aránylag rövid idő alatt ki lehet javítani. Most, hogy e beszámoló elkészítésének eredményeképpen felmerültek, jelentkeznek a sürgős és folyamatos feladatok is.

- 1./ Valamennyi könyvtárunkban gondos állományelemzést kell végezni, hogy minden szépítés nélkül táruljon fel a könyvtár állományának konkrét művekre, de legalább apró állománycsoportokra lebontott hiányosságai.
- 2./ Amint egy könyvtár állománya felmérést nyert, azonnal meg kell kezdeni az aránytalanságok megszüntetését.
- 3./ A hárásai /városi/ könyvtár még következetesebben végezze feladatát a könyvbeszerzés ellenőrzése, illetve felülvizsgálatának végzése területén.

Venezs Béla

§§§§§§§§§§§§§§

H = I = R = E = K

Julius 11-én megható ünnepség keretében bucsuztatták a Megyei Könyvtár munkatársai nyugalomba vonulása alkalmából dr. Kerekes András igazgatóhelyettest. Az ünnepségen Papp László a Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának Vezetője méltatta a nyugalomba vonuló érdemeit.

x x x x

Julius 6-7-én a debreceni Városi Könyvtár munkatársai jártak tapasztalatcserén Székesfehérváron, ahol az új Május 1-téri könyvtárat és a Városi fiókkönyvtárak munkáját tanulmányozták. Julius 25-26-án a csornai és kapuvári járási könyvtárak munkatársai látogattak tapasztalatcserére megyénkbe.

x x x x

Julius 10-én bulgár népművelők látogattak megyénkbe, ahol is a könyvtári intézmények közül a Megyei Könyvtárat és a rácalmási klubkönyvtárat tekintették meg.

x x x x

A Megyei Könyvtár dolgozói közül az elmúlt időszakban Vinkovich Mária a könyvkötészet vezetője mesterlevelet szerzett, Tigyi István sikeresen befejezte tanulmányait az ELTE könyvtárszakán, Bódás Éva középfoku képesítést szerzett és Juhos Anna a könyvkötészet ipari tanulója sikeres szakmunkás vizsgát tett. A nevezetteknek további munkájukhoz sok sikert kívánunk.

x x x x

E helyen is szeretettel köszöntjük a Megyei Könyvtár új munkatársait Gönye Borbálát, aki az ELTE könyvtárszakának elvégzése után kezdte meg munkáját feldolgozó csoportunknál és Nagy Károlyt, aki a szombathelyi Tanítóképző könyvtár-népművelés szakának elvégzése után került kölcsönző csoportunkhoz.

x x x x

Augusztus 1-én kezdték meg egyhónapos szakmai gyakorlatukat a Megyei Könyvtárban Végh Katalin és Gál Mária, az ELTE könyvtárszakos hallgatói.

x x x x

Befejezés előtt áll a bodajki községi könyvtár átalakítása. Körülbelül egy hónap múlva megindul a kölcsönzés, amely az átalakítási munkálatok miatt egész évben szünetelt. Több mint 3000 kötetes, új szabadpolcos könyvtár áll nemsokára az olvasók rendelkezésére.

x x x x

Jól sikerült gyermekfoglalkozást tartott Gévay Ágnes, a Megyei Könyvtár olvasószolgálatának vezetője a fehérvárcsurgói klubkönyvtárban. A bemutató jellegű foglalkozást nagy érdeklődéssel kísérték az egyhetes könyvtáros tanfolyam hallgatói.

x x x x

A Megyei Könyvtár anyagi támogatásával felújították a nagyvelegi községi könyvtár berendezését. A korszerűbben berendezett helyiségben most egységes szabadpolcokról válogathatnak az olvasók.

x x x x

A bicskei és székesfehérvári járás községi tanácselnökei, valamint a Járási Tanács illetékes VB elnökhelyettese látogatást tettek a fehérvárcsurgói és récalmási klubkönyvtárakban. A tapasztalatcsere látogatás célja, hogy a látottakat ki-ki a maga községében hasznosítsa. Ezért azok a tanácselnökök vettek részt a "tanulmányi kiránduláson", akiknek költségvetési fedezetük lehetővé teszi, hogy a közeljövőben átalakítsák, illetve felújítsák községük művelődési otthonát és könyvtárát, vagy ilyen jellegű távlati terveik vannak.

x x x x

Felújították a bicskei járási könyvtár berendezését. A korszerűsítés a könyvtár költségvetési keretéből történt.

Megvált a könyvtártól közel félévtizedes munkássága után Szalontay János, Szár I.-i községi könyvtáros. Súlyos betegsége szólitotta el mindedig lelkesen és lelkiismeretesen végzett munkájától. Ezuton köszönünk el tőle, akik ismertük és szerettük.

x x x x

Kibővitik a szabadegyházai művelődési otthont, amelyben a könyvtár is méltó elhelyezést nyer. Jelenleg a községi tanács tanácstermében működő könyvtár év végére új, korszerűen berendezett helyiségben várja az olvasni szándékozókat.

x x x x

Fejér megye 34 községében 1967. jul. 1-től bővebb választéku folyóiratállományt találnak az olvasók. A Megyei Könyvtár a Művelődésügyi Minisztérium segítségével 25.000 Ft.összegű előfizetést eszközölt, így az érintett községekben 15-25 féle folyóirat áll az olvasók rendelkezésére.

x x x x

A sárbogárdi járási könyvtár "Bevezetés a zene világába" címmel zenei előadássorozatot indított ebben az évben. Ed-dig három előadást tartottak meg, általában 30 fő volt az érdeklődők száma. A hallgatóság többnyire fiatalokból tevődött össze. A sorozat további előadásai a könyvtár új, éves munkatervében szerepelnek. Ugyanakkor rendszeresen tartja kéthetenkénti foglalkozásait az Ifju Könyvbarátok Köre. Az érdeklődők száma még most sem csökkent 25 fő alá. A téma változó, filmvetítés, helytörténeti kirándulás, mesedélután, tehát általában a "könnyebb műfaj" szerepel a programban.

x x x x

A sárbogárdi járásból eddig nyolc község tanácselnöke tekintette meg a fehérvárcsurgói és a rácalmási klubkönyvtárat. A látogatás nem volt eredménytelen. Ezt bizonyítja, hogy Sárosdon és Pusztaegresen már tervbevették hasonló klubkönyvtár kialakítását. A munkálatok befejezését ez év végére tüzték ki.

X A dunaujvárosi Városi Tanács értekezletre hívta össze a Művelődésügyi Minisztérium, a Városi Pártbizottság, a SZOT, a Dunai Vasmű és a Megyei Könyvtár illetékes munkatársait, amelyen elhatározták az új városi könyvtár létesítését Dunaujvárosban. Az új létesítmény alapjait képezi majd a két könyvtár - a városi és a szakszervezeti könyvtár - egyesítésének.

x x x x

Függetlenített kulturotthon igazgatót kap Besnyő, a helyi termelészövetkezet jóvoltából, aki egyúttal könyvtárosi teendőket is ellát. Örvendetes, hogy a személyi változással együtt a helyiségprobléma is megoldást nyer a jövőben, mert tágasabb helyiséget kap a könyvtár.

x x x x

Már 400 olvasó iratkozott be Rácalmáson az új klubkönyvtárba. Az avatás - április 4. - óta még csak egy negyedév telt el, de a látogatottság az előző év hasonló időszakának többszöröse.

x x x x

Épül Előszállás-Daruhegyen az új, korszerű klubkönyvtár. Az önálló művelődési létesítményt régóta várják már a daruhegyi olvasók és művelődni, szórakozni szándékozók. Ugyanakkor folyamatban van a kulcsi könyvtár átépítése is klubkönyvtárrá. A szabad idő hasznos és kulturált eltöltése végre ezeken a kisebb településeken is a helyes mederbe terelődik.

x x x x

X Az Ünnepi Könyvhét ideje alatt 23 sikeres író-olvasó találkozt bonyolitottunk le Fejér megyében, amelyeknek fő jellemzője a megjelent olvasók kérdésekben is megnyilvánuló fokozott érdeklődése volt. Az Ünnepi Könyvhéten a következő írók látogattak megynkbe: Csanádi Imre, Csanády János, Csoóri Sándor, Barsi Dénes, Rab Zsuzsa, Szeberényi Lehel, Földeák János, Makács Imre, Földes Péter és Rákos Sándor.

T A R T A L O M

TIGYI ISTVÁN - HEGEDÜS Éva: A katalógussal kapcsolatos olvasói igények 1.

FELFÖLDY MAGDOLNA: Tíz év múlva felnőtt olvasóim lesznek 10.

TANKA JÁNOS: Kik és miért nem olvasnak falun? 14.

VENESZ BÉLA: A községi könyvtárak szerzeményezési munkája a dunaujvárosi járásban 21.

HIREINK: 30.

KÖNYVTÁRI HIRADÓ

Fejér megye közművelődési könyvtárosai számára /körlevélként/. Szerkeszti; a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár Módszertani csoportja. Székesfehérvár, Bartók Béla tér 1. Telefon: 26-84. Felelős kiadó: Dr. Csongor Endréné

Készült a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár házi sokszorosítóján 350 példányban.

A címlapterv Galántay György munkája.
